

Сахань Олена Миколаївна, кандидат соціологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціології та політології, Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна
e-mail: supersahan2013@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-3212-031X

Морозов Ярослав Ігорович, студент,
Інститут прокуратури та кримінальної юстиції, Національний юридичний
університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна
e-mail: morozov.yaroslav.641@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-0730-079X

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

Стаття присвячена проблемі корупції у сфері публічного управління в сучасній Україні. Розглянуто основні причини існування корупції в органах державної влади і місцевого самоврядування. Визначено чинники інституціоналізації корупційних відносин та утворення мережі неформальних деструктивних інститутів в органах влади. Окреслено правові й організаційні засади запобігання та протидії корупції у сфері державного управління. Здійснено пошук ефективних інструментів протидії корупції в органах влади.

Ключові слова: *корупція, протидія корупції, антикорупційне законодавство, е-декларації, принцип доброчесності, інститут викривачів.*

Постановка проблеми. За тридцятирічну історію незалежності в Україні так і не було досягнуто прогресу в боротьбі з корупцією, яка вкоренилася в усі сфери суспільних відносин і стала на заваді становлення демократичного суспільства і правової держави. Особливу небезпеку та реальну загрозу національній безпеці створила корупція в галузі публічного управління, різноманітні форми якої поглинули значну частину державного апарату. Злочинне використання певними суб'єктами управлінської діяльності їхніх посадових можливостей із метою особистого збагачення суттєво мінімізувало ефективність функціонування і результати роботи всього устрою політичних інституцій щодо «формування та реалізації управлінських рішень суспільного

значення, політики розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць» [1, с. 144]. До того ж перерозподіл державних ресурсів, що здійснюється не на засадах справедливості та рівності всіх перед законом, а на основі верховенства власних інтересів посадовців над публічними, за фактичної відсутності державного контролю, бюджетування й оціночних показників роботи провідного персоналу сфери публічного управління призвів до значних матеріальних втрат країни і, як наслідок, падіння престижу й авторитету влади на всіх рівнях, «руйнуючи при цьому державні засади зсередини та створюючи реальні загрози цивілізаційним перспективам української державності» [2, с. 4].

Корупція із соціальної аномалії перетворилася на правило та стала звичним засобом вирішення проблем, нормою функціонування влади і способом життя значної частини членів суспільства. Її деструктивний вплив на суспільство призвів до деформації моральних основ соціуму, формування в масовій свідомості подвійних стандартів розуміння і відношення до корупції (з одного боку – засудження цього явища, а з іншого – тенденція до його виправдання в окремих життєвих ситуаціях), утрати поваги громадян до закону, поширення в соціумі настроїв політичної апатії та цинізму, правового нігілізму й індиферентності [3, с. 113]. Усе це стало на заваді впровадження європейських стандартів життя і просування Української держави на провідні позиції у світі.

Нагальна проблема необхідності запобігання й ефективної протидії корупції давно і твердо усвідомлена на всіх рівнях публічного управління країною. Протягом останніх декількох років в Україні було впроваджено чимало законів та інституційних антикорупційних реформ, надано численні рекомендації науковців, які досліджують проблему корупції, розроблено стратегії і тактики щодо боротьби з цим деструктивним явищем. Проте корупційні процеси в нашій країні відчутно й масштабно не гальмуються, бо корупцією уражені самі органи, які повинні запобігати її поширенню. Тому антикорупційна риторика із запевненнями політиків у нетерпимості до корупції, створення цілої низки антикорупційних органів (як, наприклад, Вищий антикорупційний суд, НАБУ, НАЗК та ін.) виявили неефективність державного управління в організації заходів щодо протидії корупції та виглядають як чергова профанація. Адже посадовці з усієї владної вертикалі у своїй більшості є учасниками корупційних схем і навряд чи почнуть боротися із самими собою. Їм не тільки не вистачає совісті та політичної волі для боротьби з корупцією, а й сміливості для встановлення жорсткого соціально-правового контролю над кримінальною економічною діяльністю, корупцією та організованою злочинністю, тому що вони побоюються набути оцінки авторитарної влади [4, с. 124] і самі опинитися під прицілом контролюючих органів.

Саме тому завдання запобігання корупції у сфері публічного управління не втрачає своєї *актуальності* в сучасних умовах соціально-політичних реалій і розглядається як загальнодержавне та пріоритетне. Вирішення проблеми подолання корупції в усіх сферах життєдіяльності суспільства сприятиме утвердженню «corruption-free» (вільного від корупції) устрою в Україні, залишаючи при цьому поле для подальших удосконалень антикорупційних механізмів як правового, так і організаційного спрямування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з питань запобігання та протидії корупції в органах державної влади і місцевого самоврядування свідчить про значний інтерес представників різних наукових галузей до питань удосконалення механізмів боротьби з корупцією в Україні. У своїх дослідженнях вітчизняні та зарубіжні науковці (як, наприклад, Н. Армаш, О. Базалук, Ю. Бисага, Є. Вдовиченко, А. Горовіц, Л. Кембелл, І. Керусаускайте, О. Лозинський, Н. Лорд, Д. Мартинов, М. Мельник, Ф. Мендес, Є. Невмержицький, Н. Обушна, Б. Паліфка, О. Пархоменко-Куцевіл, С. Роуз-Акерман, А. Стеванович, Дж. Е. Фостер, Карл Дж. Фридрих, Я. Швидкий і багато інших), вивчаючи обставини і причини, що сприяють виникненню та розповсюдженню корупції в різних сферах життєдіяльності суспільства, у тому числі у сфері публічного управління, аналізують різноманіття її форм і проявів, руйнівний вплив на функціонування всієї системи органів влади та розвиток суспільства, чинники, за якими це негативне явище стає способом мислення й зумовлює відповідний спосіб життя соціуму і поведінки держслужбовців [2–19].

На основі опанування міжнародного досвіду боротьби з корупцією фахівці наголошують на необхідності забезпечення справжньої відкритості роботи державних установ, посилення співпраці інститутів громадянського суспільства з органами державної влади і місцевого самоврядування в протидії різноманітним корупційним проявам, удосконалення кадрового потенціалу сфери публічного управління та рекомендують різні способи ефективного запобігання цьому деструктивному явищу [20–28]. Так, А. М. Новак у статті «Феномен корупції в системі публічного управління: сучасний зміст та методологічні засади дослідження» акцентує увагу на необхідності розробки та прийняття антикорупційної стратегії з урахуванням досвіду розвинених країн і систематизації заходів запобігання корупційним правопорушенням в органах публічної влади [25]. Автори статті «Організаційно-правові аспекти протидії корупційним діям» висувають пропозиції щодо загальної превенції корупційних проявів і забезпечення реальної відкритості влади [20]. Інші радять застосування таких радикальних заходів для виявлення та попередження корупції в органах влади, як обов'язкова перевірка всіх держчиновників на поліграфі та створення реєстру фізичних та юридичних осіб, щодо яких виникає підозра у вчиненні корупційних правопорушень [21, с. 187].

Вважають за необхідне заборонити доступ до державної служби й участі у виборчих органах влади і місцевого самоврядування всіх осіб, які раніше приєдналися до юридичної відповідальності за антикорупційні діяння (згідно з даними створеного реєстру), а також осіб, які більшість своїх статків тримають у зарубіжних банках чи розміщують в інших країнах, перебувають в умовах конфлікту інтересів [23, с. 95]. Пропонують проведення морально-ідеологічних антикорупційних заходів, які б впливали на свідомість посадових і службових осіб [24], створення комплексу правових і організаційних заходів (у тому числі при здійсненні спеціально-кримінологічної профілактики) [27] та багато іншого.

Попри наявність численних досліджень у даному напрямі проблема пошуку дієвих механізмів попередження і протидії корупції в публічному секторі залишається нерозв'язаною та потребує подальших напрацювань.

Формулювання цілей. *Метою даної статті* є пошук ефективних правових та організаційних інструментів протидії корупції у сфері публічного управління в умовах сучасного розвитку Української держави.

Вклад основного матеріалу. На шляху до демократичного суспільства і правової держави, соціально-економічного благополуччя населення та євроатлантичної інтеграції Україна стикнулася з багатьма викликами, серед яких – корупція, яка, за влучним висловом експрем'єра В. Гройсмана, «перешкоджає проведенню реформ у всіх сферах життя та забирає майбутнє у країни та українців».

За роки незалежності корупція вкоренилася на всіх рівнях державного управління від вищих органів виконавчої влади до обласних і районних державних адміністрацій і в багатьох інших сферах життєдіяльності суспільства, що призвело до «корозії» влади, підриває імідж України на світовій арені, негативно впливає на *соціально-економічний розвиток держави*, руйнує засади розбудови демократичної, правової держави і громадянського суспільства.

Корумпованість державного апарату призводить до економічної стагнації, привласнення державних ресурсів і нівелює будь-які перспективи розвитку держави. Учені вважають, що основними причинами існування корупції в органах державної влади та місцевого самоврядування є сукупність різноманітних факторів, серед яких: політичні (влада посадових осіб, закрита система управління, недосконала антикорупційна політика), економічні (зловживання державними коштами для отримання особистої вигоди, недостатня прозорість економічних процесів, невідповідність заробітної плати життєвим потребам), соціально-психологічні (низька громадська активність, егоїзм чиновників, професійна та моральна деформація поведінки посадових осіб), юридичні (недосконалість антикорупційного законодавства) й організаційно-управлін-

ські (недостатнє регулювання діяльності посадових осіб, «кумівство») [26, с. 124–125] тощо. До того ж за роки незалежності у вітчизняному соціально-політичному просторі відбулася інституціоналізація численних корупційних форм у неформальні деструктивні інститути (політичний кронізм, клієнтизм, патронат, непотизм та ін.) [28, с. 202]. Це призвело до закріплення практики регулювання політичних процесів України декількома сімейно-клановими угрупованнями за допомогою традиційних норм, прийнятих у суспільстві, а не формального законодавства і прийняття рішень на державному та місцевому рівнях в інтересах лише невеликої групи людей, пов'язаних дружніми або родинними стосунками. Інертність переважної більшості суспільства, яке живе за подвійними стандартами, зберігає низьку резистентність до корупції, бо корупційні відносини перетворилися в соціальну норму і сприймаються не як аномалія, а як норма життя.

Згідно з нещодавнім соціологічним опитуванням «Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність», яке проводилося за фінансової підтримки Антикорупційної ініціативи Європейського Союзу в Україні (EUACI), населення вважає корупцію другою за значущістю проблемою (69,0 %) після військових дій у Донецькій і Луганській областях (72,7 %) [29]. Відповідно до індексу сприйняття корупції у 2020 р., який щорічно розраховує Transparency International, Україна посіла 117-те місце із 180 [30]. Примітним у цьому відношенні є те, що відповідно до Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020”» одним з індикаторів реалізації цієї Стратегії вважалося включення України до 50 кращих країн світу за вказаним показником. Такий результат свідчить не лише про надповільний прогрес у даному напрямі, а й про необхідність підвищення ефективності антикорупційних заходів на державному рівні. Фактична відсутність державного контролю і недосконалість законодавства в умовах значної деформації цивільної та правової свідомості населення вплинули на поступальне й інтенсивне зростання числа і видів корупційних правопорушень. Це призвело до витіснення держави як імперативного суб'єкта влади та дало можливість посадовцям з усіх інститутів державного управління використовувати своє службове становище в особистих корисливих цілях.

Ураховуючи важливість застосування ефективних інструментів для подолання корупції у сфері публічної влади, вважаємо за доцільне окреслити правові й організаційні засади запобігання корупції в органах державної влади і місцевого самоврядування та доцільні напрями їхнього удосконалення.

Однією з найголовніших *правових засад* запобігання корупції у сфері публічного управління є верховенство права, що спрямоване на панування в суспільстві правопорядку та недопущення зловживання службовими і посадовими особами наданими їм правами та повноваженнями. Складовою цього

положення є принцип законності, зміст якого закріплений у ч. 2 ст. 19 Конституції України: «Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [31]. Тому вихід за межі наданих повноважень визнається як корупційний прояв. Дотримання чинного *законодавства*, у тому числі *антикорупційного*, має бути для посадовців із будь-яких органів влади беззаперечним. До нього належать ряд нормативно-правових актів, серед яких закони України «Про запобігання корупції», «Про очищення влади», «Про Національне антикорупційне бюро України», а також окремі норми Кримінального кодексу України і Кодексу України про адміністративні правопорушення та ін. Окремим актом, який визначає засади державної антикорупційної політики в Україні, є Антикорупційна стратегія, яка наразі перебуває на розгляді Верховної Ради України та затвердження якої має важливе значення для формування чіткого вектора діяльності держави в даному напрямі. У вищезгаданих нормативно-правових актах міститься чимало вимог до службових і посадових осіб органів державної влади й органів місцевого самоврядування, які стосуються запобігання та протидії корупції.

На особливу увагу заслуговує передбачений Законом України «Про запобігання корупції» обов'язок осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, подавати щорічні *e-декларації*, у яких відображається їхній майновий стан. Вітчизняне законодавство в підході до публічного доступу до інформації про майновий стан і доходи, а отже, про відповідність вимогам доброчесності тощо, що викладена в деклараціях посадовців, і до типів покарань за недостовірне декларування багато в чому збігається із закордонним, переважно з європейським.

В Україні діють такі реєстри, як Єдиний державний *реєстр* декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, Єдиний державний реєстр звітності політичних партій (Реєстр POLITDATA) та Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. Контроль за поданими деклараціями здійснює Національне агентство з питань запобігання корупції, яке забезпечує перевірку декларацій на достовірність і точність задекларованих активів та відомостей. Так, у 2021 р. Національне агентство провело близько трьохсот повних перевірок декларацій, у 52 з яких було виявлено ознаки адміністративних правопорушень (ч. 4 ст. 172⁶ Кодексу України про адміністративні правопорушення – подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування), а у 12 деклараціях – ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366² Кримінального кодексу України (декла-

рування недостовірної інформації) [32]. Важливу роль у справі запобігання та протидії корупції відіграє організаційна підтримка західних партнерів – насамперед Групи держав проти корупції (GRECO), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Антикорупційної ініціативи ЄС в Україні та ін.

Контроль за фінансовим станом осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, з одного боку, дисциплінує декларантів, а з іншого – покращує ефективність роботи Національного агентства з питань запобігання корупції щодо перевірок декларацій посадовців. Таким чином, уведену практику відкритого звітування високопосадовців перед народом про свої статки й отримані доходи можна вважати одним із найважливіших антикорупційних механізмів. При цьому мірилом такої ефективності виступатиме притягнення до юридичної відповідальності в разі невідповідності задекларованих статків законним заробіткам державних службовців. Тільки в такому разі даний механізм буде дієвим і відіграватиме превентивну роль для корупційних правопорушень [28, с. 198–199].

На жаль, низькі темпи перевірки декларацій і фактична відсутність відповідальності чиновників, які не можуть пояснити, звідки в них статки, що не відповідають заробіткам навіть усієї їхньої родини, нівелює довіру до антикорупційних органів із боку українського суспільства та європейських експертів. За думкою скептично налаштованої частини населення, декларанти розкривають лише те майно, яке, як їм здається, можна перевірити, або ж вважають процедуру е-декларування суто формальністю, а тому декларують мінімальну кількість майна [33]. Проте практику звітування високопосадовців перед народом щодо отриманих доходів можна вважати одним із важливих правових антикорупційних механізмів, що відіграє превентивну роль та є дієвим інструментом викриття осіб, залучених до правопорушень у владі.

Нещодавно в Україні було запроваджено ще один правовий механізм протидії корупції – *інститут викривачів* – ефективний засіб розкриття фактів вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень. Цей інститут – своєрідний запобіжник, який має не допускати виникнення та поширення корупції в суспільстві, широко використовується в багатьох країнах світу та слугує однією з гарантій формування свідомої громадянської позиції та нульової толерантності соціуму до корупції. Але в Україні даний інститут існує хіба що у вигляді Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про запобігання корупції” щодо викривачів корупції» [34]. Держава не сприяє формуванню в населення активної громадянської позиції, спрямованої на несприйняття будь-яких корупційних проявів і чітко визначеного негативного ставлення в суспільстві до осіб, винних у вчиненні корупційних дій, що завдають шкоди або містять загрозу суспільним інтересам. Громадяни мало

вірять у те, що можуть насправді впливати на стан корупції та безпечно для себе і своїх близьких повідомляти про корупційні дії чиновників до антикорупційних органів. Одним із прикладів потенційних загроз для викривачів став випадок зі звільненням із посади директора із запобігання і протидії корупції ДП «НАЕК “Енергоатом”» О. В. Поліщука, який повідомив про ймовірні випадки порушення Закону України «Про запобігання корупції» президентом даного підприємства. У ході судового розгляду за даним фактом було встановлено, що звільнення викривача відбулося з порушенням вимог абз. 1 ч. 1 ст. 53⁴ Закону України «Про запобігання корупції», оскільки, зважаючи на наданий йому імунітет, до нього були застосовані заходи, які хоч і носять ознаки формально правомірних, водночас мають явно вибірковий характер, адже в подібних ситуаціях з іншими працівниками вони були застосовані виключно до викривача [35].

Крім того, суспільне ставлення до викривачів корупції є переважно негативним, що пов’язано серед іншого з народною пам’яттю про так званих стукачів або донощиків у радянські часи, з якими частина суспільства отожднює викривачів. До речі, навіть окремі вчені, що займаються антикорупційною проблематикою, висловлюють сумніви щодо життєздатності такого антикорупційного інструменту, як викривач, аргументуючи свої позиції складністю доведення факту надання чи одержання неправомірної вигоди і тим більше виплати викривачу винагороди. Для ефективного функціонування інституту викривачів у нашій країні необхідно змінити ставлення до них через формування антикорупційної культури всього суспільства, покращувати механізм державного захисту осіб, які надають допомогу в запобіганні та протидії корупції (викривачів), активізувати професійну роботу співробітників *антикорупційних органів* і налагодити їхню взаємодію із суспільством.

Реалізацію та забезпечення всіх цих нормативних вимог здійснюють спеціально діючі органи, які наділені відповідною сукупністю повноважень у сфері протидії корупції. До них належать такі органи, як Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Вищий антикорупційний суд, Національне агентство з питань запобігання корупції тощо. Цей комплекс органів покликаний удосконалити протидію та запобігання корупції, про що свідчить значна увага західноєвропейських партнерів України до ефективності їхньої діяльності. Так, зокрема, за даними Національного агентства з питань запобігання корупції станом на 2018 р., кількість кримінальних правопорушень, кримінальні провадження за якими закінчені розслідуванням, у тому числі стосовно посадових і службових осіб органів державної влади і місцевого самоврядування, становила 3,67 тис., а кількість протоколів про корупційні правопорушення, направлених до суду, – 5,84 тис. [36, с. 116, 126].

Однак діяльність цілої низки уповноважених державою органів щодо протидії корупції в Україні не дає кардинальних змін у виявленні, розслідуванні та притягненні до відповідальності винних у корупційних злочинах осіб, що суттєво не впливає на обмеження можливостей для цього злочинного явища [37, с. 81]. Наприклад, згідно з результатами діяльності правоохоронних органів кількість кримінальних правопорушень, за якими провадження були направлені до суду з обвинувальним актом у 2018 р., складала 1,37 тис. (18,1 % від облікованих кримінальних правопорушень), у 2019 р. – 1,35 тис. (16,2 %), а у 2020 р. – 1,47 тис. (18,5 %) [38, с. 359]. Як бачимо, три роки поспіль немає суттєвої різниці.

Ефективність діяльності антикорупційних органів відображається також у судовій практиці Вищого антикорупційного суду, який протягом 2021 р. виніс понад десять обвинувальних вироків. Згідно з відомостями Єдиного державного реєстру судових рішень вони стосувалися вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 364 Кримінального кодексу України (зловживання владою або службовим становищем), ст. 368 (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою), ст. 369 (пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі) та ст. 369² (зловживання впливом) [39].

Створений за ініціативою антикорупційних активістів при підтримці міжнародних організацій і фінансових установ (ЄС, Ради Європи, Європейського управління з питань запобігання зловживанням і шахрайству, Європейського банку реконструкції та розвитку, Організації економічного співробітництва та розвитку, Міжнародного валютного фонду, Світового банку та інших донорів) ВАКС зіткнувся з певними викликами юридичного та практичного характеру, які заважають йому ефективно вирішувати проблеми, пов'язані з корупцією в Україні.

Важливе значення для протидії корупції має вимога до посадових осіб з органів публічної влади про дотримання *принципу доброчесності*, який передбачає захист публічних інтересів і відмову від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих посадовцю повноважень. Доброчесність, яка має бути морально-етичною складовою його діяльності, визначає межу та спосіб поведінки, що базується на принципах доброго відношення до громадян і чесності у способі власного життя, виконанні своїх обов'язків і розпорядженні державними ресурсами [40]. Виховання доброчесності держслужбовців має здійснюватися у відповідності до високих і чітких стандартів ділової поведінки посадовців, в умовах прозорості та підзвітності суб'єктів органів публічної влади відповідно до вітчизняних і міжнародних норм, заохочення їхнього виконання, а також практики при постійному моніторингу з боку відповідних контролюючих органів і громадському контролю та засто-

суванні дисциплінарної відповідальності за їхнє недотримання. Зміцнення добросовісності посадових осіб з усіх інститутів влади буде сприяти зниженню корупції у сфері публічного управління та поверне довіру громадян до влади, тому такі вимоги є цілком виправданими.

Безумовно, тільки правових механізмів запобігання корупції у сфері публічного управління недостатньо. На нашу думку, одним з дієвих практичних шляхів боротьби із цим соціально небезпечним злочинним явищем буде включення до комплексу антикорупційних заходів у сфері публічного управління організаційного інструментарію.

Однією з ключових *організаційних засад* запобігання корупції у сфері публічного управління наразі є залученість громадянського суспільства до процесів протидії корупційним проявам. В Україні діє відносно велика кількість громадських організацій та ініціатив, які займаються моніторингом способу життя державних службовців, розкриттям корупційних схем та операцій, до яких вдаються в органах публічної влади, і загалом громадським контролем за станом діяльності органів держави та місцевого самоврядування. До таких *громадських організацій* відносять Transparency International Ukraine, Центр протидії корупції, ГО «Стоп корупції», ГО «Антикорупційний штаб», ГО «Антикорупційна ініціатива» та ін. Роль громадянського суспільства у сфері протидії корупції зазвичай недооцінюється, хоча його інститути виконують велику кількість функцій у цьому напрямі: не обмежуючись лише систематичною участю у форсуванні прийняття ключових антикорупційних нормативних актів, проведенням просвітницької діяльності серед населення, громадські організації також здатні продукувати нові антикорупційні ідеї, висувати нових громадських лідерів, спроможних пробуджувати свідомість населення, формувати нетерпимість до корупції, оприлюднюючи факти її існування та здійснюючи громадський контроль за розслідуванням корупційних правопорушень і т. д. [21, с. 54].

Представники громадськості намагаються брати активну участь у контролі за діяльністю органів публічної влади, у тому числі й за забезпеченням прозорості конкурсів на посади в органи державної влади і місцевого самоврядування у складі рад громадського контролю при органах державної влади, Громадської ради добросовісності тощо. Контроль за дотриманням антикорупційного законодавства в структурних підрозділах органів держави і місцевого самоврядування здійснюють уповноважені особи з питань запобігання корупції. При цьому більшість громадських організацій, які існують у сфері виявлення та викриття корупційних проявів в українському суспільстві, не взаємодіють між собою, значна їхня кількість утворена спеціально для боротьби з опонентами та конкурентами тих осіб, які їх створили і спонсорують [41, с. 57], і не має достатньої підтримки з боку переважної більшості населення.

Потужним інструментом у боротьбі та запобіганні корупції залишаються незалежні засоби масової інформації або *медіа*, які надають аудиторії інформацію щодо проведення журналістських розслідувань стосовно фактів корупції у сфері публічного управління, повідомляють правоохоронні органи про такі факти з передачею останнім усіх матеріалів розслідування для можливості відкриття кримінального провадження. Тільки незалежні ЗМІ можуть впливати на рівень корупції в країні. Оскільки найпопулярніші українські ЗМІ утримують крупні бізнесмени й олігархи для здійснення свого впливу на суспільство, остільки тема корупції належить до табуйованих і може підніматися тільки в умовах загострення міжкланової боротьби представників різних політичних сил. При цьому навіть обмеженої інформації, та ще і з коментарями фахівців щодо запобігання корупції в публічному секторі, буває достатньо для впливу на суспільні настрої та формування громадської думки щодо непримиренності до корупції як злочинного явища.

Ще однією організаційною засадою запобігання корупції у сфері публічного управління є *антикорупційна просвіта*, головною метою якої є формування «нульової» толерантності до всіх проявів корупції в суспільстві. Для цього необхідно організувати комплекс заходів з інформування громадськості щодо корупції як негативного суспільного явища з метою підвищення обізнаності населення та формування ціннісних життєвих орієнтирів, не сумісних з участю у корупційних практиках, усвідомлення руйнівних для особи і суспільства наслідків корупції та переформатування дуалістичного ставлення громадян до цього деструктивного явища в бік домінування таких цінностей, як чесність, гідність і взаємодопомога. Населення треба навчити протидіяти проявам корупції в повсякденному житті. Заходи й інструменти антикорупційного навчання можуть бути різними, проте щоб вони були ефективними, таке навчання має бути безперервним, що сприятиме зміні ставлення суспільства до корупції та підняттю рівня антикорупційної культури громадян України.

Для зниження рівня корупції у сфері публічного управління і послаблення її руйнівного впливу на соціально-політичні та економічні процеси в Українській державі потрібна сукупність заходів, серед яких: 1) адаптація державної служби України до рекомендацій і стандартів держав – членів ЄС; 2) удосконалення системи боротьби з корупцією з тим, щоб вчинення корупційних діянь тягнуло за собою неминучу відповідальність винних осіб; 3) введення чіткого нормативного визначення процесу прийняття управлінських рішень; 4) уніфікація нормативно-правових актів у сфері державної служби України; 5) створення належних умов для взаємодії органів державної влади й інститутів громадянського суспільства; 6) забезпечення прозорості видатків із бюджетів усіх рівнів [26, с. 123] тощо. Отже, органи державної влади та місцевого самоврядування мають діяти *на підставі чіткого і зрозумілого законодавства як відкриті, незалежні та сильні інституції*.

Висновки. Ураховуючи значну інституціоналізацію корупції як у соціальній сфері, так і у сфері публічного управління України, видається виправданим великий попит на пошук нових та оптимізацію існуючих механізмів протидії цьому деструктивному явищу. Ми переконані в тому, що спектр правових та організаційних засад протидії корупції в Україні є досить широким, проте ці засади здебільшого мають структурні або функціональні недоліки, які стримують прогрес у даному напрямі. Міжкланова боротьба, перешкодження ефективному функціонуванню антикорупційних органів із боку зацікавлених осіб, низька ефективність окремих інститутів протидії корупції, звання до корупції та відсутність правової культури населення – це одні з основних факторів, які стоять на заваді успішній боротьбі з корупцією на даному етапі. Тож, з метою подолання цих та інших викликів постає нагальна необхідність, по-перше, у всебічному сприянні й забезпеченні дії верховенства права в Україні з тим, щоб діяльність посадовців органів публічної влади ґрунтувалася виключно на принципі законності та не виходила за межі наданих їм повноважень. По-друге, необхідним є удосконалення антикорупційних норм із метою недопущення прогалин та уникнення юридичної відповідальності за вчинення корупційних діянь, забезпечення прозорості всіх управлінських процесів, а також прозорого використання і розпорядження бюджетними коштами, дотримання засад відкритості й доступності інформації про діяльність органів державної влади і місцевого самоврядування та гарантування ефективної взаємодії між органами публічної влади й організаціями громадянського суспільства, *справедливої системи правосуддя*. Отже, імплементація всіх антикорупційних заходів повинна переслідувати мету – зробити корупційні діяння ризикованими та не вигідними як для посадових і службових осіб органів публічної влади, так і для звичайних громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Публічне управління : термінол. слов. / уклад.: В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петрос та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петрос. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
2. Мартинов Д. Ю., Обушна Н. І. Феномен корупції в системі публічного управління: теоретичні аспекти наукового дискурсу. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 8. DOI: 10.32702/2307-2156-2020.8.100. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1720> (дата звернення: 28.08.2021).
3. Сахань О. М. Корупція в сучасній Україні як джерело деструктивності влади. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія / редкол.: А. П. Гетьман та ін. Харків : Право, 2015. № 4 (27). С. 112–129.

4. Швидкий Я. Ю. Проблеми реалізації інституційного механізму протидії корупції на сучасному етапі формування національної безпеки. *Публічне управління та адміністрування в Україні. Секція 4 : Державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку*. 2020. Вип. 15. С. 122–125. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2020/15–2020/26.pdf> (дата звернення: 28.08.2021).
5. Армаш Н. Політична корупція – феномен сучасного державного управління. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка. Серія «Право»*. 2017. Вип. 2. С. 12–17.
6. Базалук О. О. Корупція в Україні: ментальність правителів і доля народу. *Геофілософія України*. Київ : МФКО, 2016. 253 с.
7. Вдовиченко С. В. Сутність корупції, її принципи і властивості (філософський контекст). *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2016. Вип. 9. С. 15–19.
8. Корупція як цивілізаційний феномен: причини та шляхи подолання : монографія / [Ю. М. Бисага та ін.] ; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : Гельветика, 2016. 199 с.
9. Лозинський О. Психологія політичної корупції : монографія. Вид. 2-ге, допов. Львів : Сполом, 2017. 368 с.
10. Мельник М. І. Корупція – корозія влади: соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії : монографія. Київ : Юрид. думка, 2004. 400 с.
11. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : монографія. Київ : КНТ, 2008. 368 с.
12. Пархоменко-Куцевіл О. Теоретико-методологічні підходи до класифікації корупційних відносин в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 9. С. 138–142.
13. Побережний В. В. Сутність та причини корупції в системі органів державної влади. *Державне управління: теорія та практика*. 2010. № 2. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10pvvodv.pdf> (дата звернення: 28.08.2021).
14. Campbell L., Lord N. Corruption in commercial enterprise: law, theory, and practice. Abingdon, Oxon ; New York, NY : Routledge, 2018. xi, 293 p.
15. Foster J. E., Horowitz A. W., Mendez F. An Axiomatic Approach to the Measurement of Corruption: Theory and Application. *The World Bank Economic Review*. 2012. № 2. P. 217–235.
16. Friedrich C. J. Corruption Concepts in Historical Perspective. *Political Corruption: Concepts & Contexts* / Edited by A. J. Heidenheimer, M. Johnston. Third Edition. New Jersey : New Brunswick, 2002. P. 15–24.
17. Kerusauskaite I. Anti-corruption in international development. Abingdon, Oxon ; New York, NY : Routledge, 2018. 223 p.
18. Rose-Ackerman S., Palifka B. J. Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform. Second edition. New York, NY : Cambridge University Press, 2016. xxii, 618 p.

19. Stevanovic A. Lobbying and Corruption: Comparative Legal Analysis of Two Notions. *Journal of Eastern-European Criminal Law*. 2019. No. 1. P. 110–119.
20. Бабенко К. А., Лазаренко С. Ж. Організаційно-правові аспекти протидії корупційним діянням. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 4. С. 109–113. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2015/23.pdf (дата звернення: 28.08.2021).
21. Бухтіарова А. Г., Купка Ю. М. Аналіз міжнародного досвіду боротьби з корупцією. *Інноваційна економіка*. 2018. № 3–4. С. 184–188.
22. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування : монографія / В. В. Василевич, Т. Е. Василевська, В. Ф. Нестерович та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка і В. Л. Федоренка. Київ : Ліра-К, 2016. 524 с.
23. Корнієнко М. В., Тertiшник В. М. Протидія корупції: стратегія та практика. *Проблеми законності*. 2021. Вип. 152. С. 87–101.
24. Молдован Е. С. Напрями запобігання та протидії корупції на державній службі: морально-ідеологічний аспект. *Державне управління: теорія та практика*. 2010. № 2. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10mesmia.pdf> (дата звернення: 28.08.2021).
25. Новак А. М. Феномен корупції в системі публічного управління: сучасний зміст та методологічні засади дослідження. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2018. № 1 (19). URL: [http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2018-01\(19\)/5.pdf](http://www.dbuara.dp.ua/zbirnik/2018-01(19)/5.pdf) (дата звернення: 28.08.2021).
26. Скобіна І. І., Дубич К. В. Організаційно-правові засади запобігання корупції в державному управлінні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 8. С. 120–126. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2021/21.pdf (дата звернення: 28.08.2021).
27. Трепак В. М. Протидія корупції в Україні: теоретико-прикладні проблеми : монографія. Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка. 2020. 444 с.
28. Sakhan O. M. Peculiarities of corruption combating in authorities of Ukraine in conditions of modern socio-political realities. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Політологія / редкол.: А. П. Гетьман та ін.* Харків : Право, 2020. № 2 (45). С. 193–208.
29. Корупція в Україні 2020: розуміння, сприйняття, поширеність : презентація результатів дослідж. / Нац. агентство з питань запобігання корупції. Київ, 2020. URL: <https://euaci.eu/ua/news/prezentaciya-doslidzhennya-korupciya-v-ua-2020> (дата звернення: 28.08.2021).
30. Індекс сприйняття корупції – 2020 / Transparency International Ukraine. URL: <http://cpi.ti-ukraine.org/#/> (дата звернення: 28.08.2021).
31. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.08.2021).
32. НАЗК завершило повні перевірки 294 декларацій посадовців: у 64 деклараціях виявлено ознаки порушень / Нац. агентство з питань запобігання корупції. 2021. 31 лип. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-zavershylo-povni-perevirky-294-deklaratsij-posadovtsiv-u-64-deklaratsiyah-vyuvavleno-oznaky-porushen/> (дата звернення: 28.08.2021).

33. Блерта Чела. Чи є е-декларування панацеєю від корупції. *Новое Время: Бізнес*. 2018. 27 серп. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/experts/chi-ye-e-deklaruvannya-panaseyeyu-vid-koгurciji-2490661.html> (дата звернення: 28.08.2021).
34. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції : Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 50. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-20#Text> (дата звернення: 28.08.2021).
35. Рішення від 08.07.2021 року № 761/8294/21 Шевченківського районного суду м. Києва. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98449361> (дата звернення: 28.08.2021).
36. Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2018 році. 2019. 208 с. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Natsdorovid-2018.pdf> (дата звернення: 28.08.2021).
37. Сахань О. М. Корупція як проблема на шляху України до вступу в Європейський Союз. *Україна і ЄС: політико-правові перспективи інтеграції* : зб. матеріалів ХХХІІІ Харків. політ. читань (м. Харків, 24 квіт. 2020 р.). Харків : Право, 2020. С. 78–82.
38. Національна доповідь щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2020 році : проект / Нац. агентство з питань запобігання корупції. 483 с. URL: <https://cutt.ly/AmLiPIQ> (дата звернення: 28.08.2021).
39. Єдиний державний реєстр судових рішень. 2021. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Page/2> (дата звернення: 28.08.2021).
40. Добросовісність та запобігання корупції / Нац. агентство України з питань державної служби (НАДС). 2021. URL: <https://nads.gov.ua/dobrochestnist-ta-zapobigannya-koгurciji> (дата звернення: 28.08.2021).
41. Гордійчук М. В. Причини, які породжують корупційні прояви в Україні. *Правові системи* : наук.-практ. електрон. журн. 2018. № 3. С. 54–62. URL: <https://cutt.ly/tkHty> (дата звернення: 28.08.2021).

REFERENCES

1. Kuymbida, V. S., Bilyns'ka, M. M., Petroye, O. M. (2018). *Publichne upravlinnya: terminol. slov* [Public administration: Dictionary of terms]. Kyiv: NADU. [in Ukrainian].
2. Martynov, D. Yu., Obushna, N. I. (2020). Fenomen koruptsiyi v systemi publichnoho upravlinnya: teoretychni aspekty naukovoho diskursu [The phenomenon of corruption in the system of public administration: theoretical aspects of scientific discourse]. *Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*. 2020. 8, DOI: 10.32702/2307-2156-2020.8.100. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1720> [in Ukrainian].
3. Sakhan', O. M. (2015). Koruptsiya v suchasniy Ukrayini yak dzherelo destruktivnosti vlady [Corruption in modern Ukraine as a source of destructive power]. *Visnyk*

- Natsional'noho universytetu «Yurydychna akademiya Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. *Seriya: Filozofiya, filozofiya prava, politolohiya, sotsiolohiya*, 4(27), 112–129. [in Ukrainian].
4. Shvydkyy, Ya. Yu. (2020). Problemy realizatsiyi instytutsiynoho mekhanizmu protydyi koruptsiyi na suchasnomu etapi formuvannya natsional'noyi bezpeky [Problems of realization of the institutional mechanism of counteraction to corruption at the present stage of formation of national security]. *Publichne upravlinnya ta administruvannya v Ukraini. Sektsiya 4. Derzhavne upravlinnya u sferi derzhavnoyi bezpeky ta okhorony hromads'koho porjadku*. 15, 122–125. Retrieved from: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2020/15–2020/26.pdf> [in Ukrainian].
 5. Armash, N. (2017). Politychna koruptsiya – fenomen suchasnoho derzhavnogo upravlinnya [Political Corruption – the Phenomenon of Successful Sovereign Governance]. *Naukovi zapysky Kirovohrads'koho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im. Volodymyra Vynnychenka. Seriya «Pravo»*, 2, 12–17 [in Ukrainian].
 6. Bazaluk, O. O. (2016). *Koruptsiya v Ukraini: mental'nist' pravyteliv i dolya narodu. Heofilozofiya Ukrainy* [Corruption in Ukraine: the mentality of rulers and the fate of the people. Geophilosophy of Ukraine]. Kyiv: MFKO [in Ukrainian].
 7. Vdovychenko, Ye. V. (2016). Sutnist' koruptsiyi, yiyi pryntsyipy i vlastyvoli (filozofs'kyy kontekst) [The essence of corruption, its principles and properties (philosophical context)]. *Aktual'ni problemy filozofiyi ta sotsiolohiyi*, 9, 15–19. [in Ukrainian].
 8. Bysaha, Yu. M., et al. (2016). *Koruptsiya yak tsyvilizatsiyyny fenomen: prychny ta shlyakhy podolannya: monohrafiya* [Corruption as a civilizational phenomenon: causes and ways to overcome: a monograph] / Derzh. VNZ Uzhhorod. nats. un-t. Uzhhorod: Hel'vetyka [in Ukrainian].
 9. Lozyns'kyy, O. (2017). *Psykhologiya politychnoyi koruptsiyi: monohrafiya*. [Psychology of political corruption: monograph]. Vyd. 2-he, dopovn. L'viv: Spolom [in Ukrainian].
 10. Mel'nyk, M. I. (2004). *Koruptsiya – koroziya vlady: sotsial'na sutnist', tendentsiyi ta naslidky, zakhody protydyi: monohrafiya* [Corruption – corrosion of power: social essence, tendencies and consequences, countermeasures: monograph]. Kyiv: Yurydychna dumka [in Ukrainian].
 11. Nemerzhys'kyy, Yt. V. (2008). *Koruptsiya v Ukraini: prychny, naslidky, mekhanizmy protydyi: monohrafiya* [Corruption in Ukraine: causes, consequences, mechanisms of counteraction: monograph]. Kyiv: KNT [in Ukrainian].
 12. Parkhomenko-Kutsevil, O. (2018). Teoretyko-metodolohichni pidkhody do klasyfikatsiyi koruptsiynykh vidnosyn v Ukraini [Theoretical and methodological approaches to the classification of corruption in Ukraine]. *Pidpryyemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 9, 138–142 [in Ukrainian].
 13. Poberezhnyy, V. V. (2010). Sutnist' ta prychny koruptsiyi v systemi orhaniv derzhavnoyi vlady [The essence and causes of corruption in the system of public authorities]. *Public administration: theory and practice*, 2. Retrieved from: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10pvvodv.pdf> [in Ukrainian].

14. Campbell, L., Lord, N. (2018). *Corruption in commercial enterprise: law, theory, and practice*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge.
15. Foster, J. E., Horowitz, A. W. & Mendez, F. (2012). An Axiomatic Approach to the Measurement of Corruption: Theory and Application. *The World Bank Economic Review*, 2, 217–235.
16. Friedrich, C. J. (2002). Corruption Concepts in Historical Perspective. *Political Corruption: Concepts & Contexts* (Pp. 15–24) / Edited by A. J Heidenheimer, M. Johnston. Third Edition. New Jersey: New Brunswick.
17. Kerusauskaite, I. (2018). *Anti-corruption in international development*. Abingdon, Oxon; New York, NY: Routledge.
18. Rose-Ackerman, S., Palifka, B. J. (2016). *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform*. New York, NY: Cambridge University Press.
19. Stevanovic, A. (2019). Lobbying and Corruption: Comparative Legal Analysis of Two Notions. *Journal of Eastern-European Criminal Law*, 1, 110–119.
20. Babenko, K. A., Lazarenko, S. Zh. (2015). Orhanizatsiyno-pravovi aspekty protydyiyi koruptsiynym diyannym. [Organizational and legal aspects of combating corruption]. *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, 4, 109–113. Retrieved from: http://www.investplan.com.ua/pdf/4_2015/23.pdf [in Ukrainian].
21. Bukhtiarova, A. H., Kupka, Yu. M. (2018). Analysis of international experience in combating corruption [Analysis of international experience in combating corruption]. *Innovatsijna ekonomika*, 3–4, 184–188 [in Ukrainian].
22. Vasylevych, V. V., Vasylevska, T. E., Nesterovych, V. F., et al. (2016). *Derzhavna antykorupciynna polityka i zapobigannja ta protydyija korupcii na publichnij sluzhbi v organah derzhavnoji vlady i organah misceвого samovrjaduvannja: monohrafiya* [State anti-corruption policy and prevention and counteraction of corruption in the public service in public authorities and local governments: a monograph] / Ju. V. Kobvasjuk, V. L. Fedorenko (Eds.). Kyiv: Vydavnytstvo Lira-K [in Ukrainian].
23. Kornienko, M. V., Tertysnyk, V. M. (2021). Protydiia koruptsii: stratehiia ta praktyka [Anti-corruption: strategy and practice]. *Problemy zakonnosti*, 152, 87–101 [in Ukrainian].
24. Moldovan, E. S. (2010). Napryamy zapobihannya ta protydyiyi koruptsiyi na derzhavniy sluzhbi: moral'no-ideolohichnyy aspekt [Directions for preventing and combating corruption in the civil service: moral and ideological aspect]. *Public administration: theory and practice*, 2. Retrieved from: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10mesmia.pdf> [in Ukrainian].
25. Novak, A. M. (2018). Fenomen koruptsiyi v systemi publichnoho upravlinnya: suchasnyy zmist ta metodolohichni zasady doslidzhennya [Phenomenon of corruption in the system of public administration: modern content and methodological principles of research]. *Publichne administruvannya: teoriya ta praktyka*, 1(19). Retrieved from: [http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2018-01\(19\)/5.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2018-01(19)/5.pdf) [in Ukrainian].

26. Skobina, I. I., Dubych, K. V. (2021). Orhanizatsiyno-pravovi zasady zapobihannya koruptsiyi v derzhavnomu upravlinni. [Organizational and legal bases of prevention of corruption in public administration]. *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, 8, 120–126. Retrieved from: http://www.investplan.com.ua/pdf/8_2021/21.pdf [in Ukrainian].
27. Trepak, V. M. (2020). *Protydija korupciji v Ukraini: teoretyko-prykladni problem: monohrafiya* [Anti-corruption in Ukraine: theoretical and applied problems: a monograph]. Lviv: Vydavnytstvo LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
28. Sakhan, O. M. (2020). Peculiarities of corruption combating in authorities of Ukraine in conditions of modern socio-political realities. *Bulletin of the Yaroslav the Wise National Law University. Series: Political Science*, 2(45), 193–208.
29. «Koruptsiya v Ukraini 2020: rozuminnya, spryynyattya, poshyrenist'» (2020). [Corruption in Ukraine 2020: understanding, perception, prevalence]. Prezentatsiya rezul'tativ doslidzhennya / Natsional'ne ahent-stvo z pytan' zapobihannya koruptsiyi. Kyiv. Retrieved from: <https://euaci.eu/ua/news/prezentaciya-doslidzhennya-korupciya-v-ua-2020> [in Ukrainian].
30. Indeks spryynyattya koruptsiyi – 2020. [Corruption Perceptions Index]. *Transparency International Ukraine*. Retrieved from: <http://cpi.ti-ukraine.org/#/> [in Ukrainian].
31. Constitution of Ukraine [Constitution of Ukraine] (1996). / Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 30, St. 141. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
32. NAZK zavershylo povni perevirky 294 deklaratsiy posadovtsiv: u 64 deklaratsiyakh vyyavleno oznaky porushen' [NAPC has completed full inspections of 294 declarations of officials: 64 declarations revealed signs of violations] (2021). / Natsional'ne ahent-stvo z pytan' zapobihannya koruptsiyi. Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-zavershylo-povni-perevirky-294-deklaratsij-posadovtsiv-u-64-deklaratsiyah-vyyavleno-oznaky-porushen/> [in Ukrainian].
33. Blair Chela. (2018). Is e-declaring a panacea for corruption? [Is e-declaration a panacea for corruption?]. *New Time: Business*. Retrieved from: <https://nv.ua/ukr/biz/experts/chi-ye-e-deklaruvannya-panaceyeyu-vid-korupciji-2490661.html> [in Ukrainian].
34. Zakon Ukrainy Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrainy «Pro zapobihannya koruptsiyi» shchodo vykryvachiv koruptsiyi [Law of Ukraine On Amendments to the Law of Ukraine «On Prevention of Corruption» Concerning Detectors of Corruption] (2019) / *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy (VVR)*, 50, st. 356. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/198-20#Text> [in Ukrainian].
35. Rishennya vid 08.07.2021 roku N 761/8294/21 Shevchenkivs'koho rayonnoho sudu m. Kyyeva (2021). [Decision of 08.07.2021 N 761/8294/21 of the Shevchenkivsky District Court of Kyiv] / *Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen'*. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98449361> [in Ukrainian].
36. Natsional'na dopovid' shchodo realizatsiyi zasad antykoruptsiynoyi polityky u 2018 rotsi. (2019). [National report on the implementation of anti-corruption policy in 2018].

- Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/Natsdopovid-2018.pdf> [in Ukrainian].
37. Sakhan', O. M. (2020). Koruptsiya yak problema na shlyakhu Ukrayiny do vstupu v Yevropeys'kyy Soyuz [Corruption as a problem on the way of Ukraine to join the European Union]. *Ukrayina i YES: polityko-pravovi perspektyvy intehratsiyi: zb. materialiv XXXIII Kharkiv. polit. chytan' (m. Kharkiv, 24 kvitnya 2020 r.)* (Pp. 78–82). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
 38. Natsional'na dopovid' shchodo realizatsiyi zasad antykoruptsiynoyi polityky u 2018 rotsi: proekt. (2020). [National report on the implementation of the principles of anti-corruption policy in 2018: project] / Natsional'ne ahent-stvo z pytan' zapobihannya koruptsiyi. Retrieved from: <https://cutt.ly/AmLiPIQ> [in Ukrainian].
 39. Yedyny derzhavnyy reyestr sudovykh rishen' (2021). [Unified state register of court decisions]. Vebsayt. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Page/2> [in Ukrainian].
 40. Dobrochesnist' ta zapobihannya koruptsiyi. (2021). [Integrity and Prevention of Corruption] / Natsional'ne ahent-stvo Ukrayiny z pytan' derzhavnoyi sluzhby (NADS), 2021. Retrieved from: <https://nads.gov.ua/dobrochestnist-ta-zapobigannya-korupciyi> [in Ukrainian].
 41. Hordiychuk, M. V. (2018). Prychyny, yaki porodzhuyut' koruptsiyni proyavy v Ukrayini [Causes that give rise to corruption in Ukraine]. *Pravovi systemy. Naukovo-praktychnyy elektronnyy zhurnal*, 3, 54–62. Retrieved from: <https://cuti.cc/tkHty> [in Ukrainian].

Сахань Елена Николаевна, кандидат социологических наук, доцент, доцент кафедры социологии и политологии, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, г. Харьков, Украина

Морозов Ярослав Игоревич, студент, Институт прокуратуры и уголовной юстиции, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, г. Харьков, Украина

ПРАВОВЫЕ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ОСНОВЫ ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ КОРРУПЦИИ В СФЕРЕ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ УКРАИНЫ

Статья посвящена проблеме коррупции в сфере публичного управления в современной Украине. Рассмотрены основные причины существования коррупции в органах государственной власти и местного самоуправления, определены факторы институционализации коррупционных отношений и образования сети неформальных деструктивных институтов в органах власти. Указаны правовые и организационные основы предотвращения и противодействия коррупции в сфере государственного управления. Осуществлен поиск эффективных инструментов противодействия коррупции в органах власти.

Ключевые слова: *корупція, противодействие коррупции, антикоррупционное законодательство, е-декларации, принцип добродетели, институт обличителей.*

Sakhan Olena Mykolaivna, PhD in Sociology, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Sociology and Political Science,
Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

Morozov Yaroslav Ihorovych, student,
Criminal Justice and Prosecutor's Training Institute
Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine

LEGAL AND ORGANIZATIONAL PRINCIPLES OF PREVENTION OF CORRUPTION IN THE FIELD OF PUBLIC ADMINISTRATION OF UKRAINE

Problem setting. *Increased corruption at all levels of government has led to a significant minimization of the efficiency and performance of the entire system of political institutions, negatively affected the socio-economic well-being of the population, hampered the foundations of democracy, rule of law and civil society, created a real threat to Ukraine's national security. Therefore, the problem of preventing and combating corruption in the field of public administration is relevant and needs to be addressed immediately.*

Recent research and publications analysis *on the prevention and combating of corruption in public authorities and local government shows a significant interest of scientists (N. Armash, K. Babenko, Y. Bisaga, A. Horowitz, K. Dubich, L. Campbell, I. Kerusauskaite, M. Kornienko, V. Tertyshnyk, S. Lazarenko, N. Lord, M. Melnyk, F. Mendes, A. Novak, S. Rose-Ackerman, I. Skobina, A. Stevanovich, V. Trepak, J. E. Foster, I. Shvydkyi and many others) to improve mechanisms to combat corruption in Ukraine. However, despite numerous studies and effective proposals to overcome this destructive phenomenon in the public sector, this problem remains unresolved.*

Goal setting. *The purpose of this article is to find effective legal and organizational tools to combat corruption in public administration in the conditions of the modern development of the Ukrainian state.*

Paper main body. *During the years of independence, corruption has taken root at all levels of government and in many spheres of society, which was facilitated by political, economic, socio-psychological, organizational and managerial reasons. In addition, numerous forms of corruption were institutionalized into informal destructive institutions (nepotism, cronyism, patrimonialism, clientelism, favoritism, etc.), which led to the establishment of clan governance practices and leveling any prospects for state development.*

Based on the analysis of legal and organizational principles of preventing corruption in public authorities and local self-government, the authors propose a number of effective tools to combat corruption in the sphere of public administration, including, for example, high-ranking officials' reports on their wealth and income through e-declarations, the

institution of whistleblowers, control by anti-corruption bodies and public organizations over the wealth of those in power, the integrity of civil servants, anti-corruption activities of the media and anti-corruption education.

Conclusions of the research. *In order to optimize the current anti-corruption mechanisms, we consider it appropriate to take into account such factors as comprehensive rule of law and improvement of anti-corruption norms in order to prevent gaps and avoidance of legal liability for corruption, ensuring transparency of all management processes as well as transparent use and disposal of budget funds, adherence to the principles of openness and accessibility of information on the activities of public authorities and local self-government and ensuring effective interaction between public authorities and civil society organizations, a fair justice system, independent media and an active civil society.*

Keywords: *corruption, prevention of corruption, anti-corruption legislation, e-declarations, principle of integrity, institute of whistleblowers.*

